

DE VLAAMSE MINISTER VAN MOBILITEIT EN OPENBARE WERKEN

VERSLAG AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Besluit van de Vlaamse Regering tot erkenning van MIA-infrastructuurwerken als specifieke situatie inzake experimentregelgeving en regelluwe zone voor het wegwerken van verkeersonveilige situaties en de verbetering van fietsinfrastructuur

§ 1. AANLEIDING

Het Relanceplan Vlaamse Regering – Vlaamse Veerkracht moet de Vlaamse welvaart en het welzijn van de Vlamingen helpen versterken. Verkeersveiligheid en het optimaliseren van het Vlaamse fietswegennetwerk zijn daarin twee samenhangende prioriteiten die aangepakt moeten worden op alle bestuursniveaus.

Aansluitend daarbij beoogt het Vlaamse *Relance*-beleid versnelling en vereenvoudiging van procedures en werkwijzen, waar mogelijk. In dat kader wordt binnen het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken 'MIA' of '*Mobiliteit Innovatief Aanpakken*' uitgerold als bestuurlijke aanpak. De krachtlijnen van MIA zijn 'sneller-samen-alert': kortere doorlooptijden van procedures en werkwijzen, versterking van de samenwerking met lokale besturen, meer verbinding met de burgers en systematisch monitoren en bijsturen om veerkrachtig te blijven bij plots wijzigende omstandigheden.

Voorliggend besluit vormt het kader voor de uitrol van de MIA-aanpak in het domein van kleine infrastructuurwerken, die verkeersveiligheid en de veiligheid van fietsers in het bijzonder bevorderen; meer bepaald wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden inzake experimentregelgeving en regelluwe zones zoals voorzien in het Bestuursdecreet.

Daarom wordt in het besluit gesproken over 'MIA-infrastructuurwerken'. Dit zijn de specifieke kleine aanpassingen van weginfrastructuur in het Vlaams Gewest, die betrekking hebben op de optimalisering van fietspaden(netwerken) of op veiligheidsbevorderende maatregelen ten aanzien van gewestwegen en eventueel aansluitende gemeentewegen, zoals aanpassingen van kruispunten en rotondes, aanpassingen aan op- en afritten, wijzigingen in het wegbeeld zoals het aanbrengen van middenbermen, asverschuivingen, wegversmallingen of verkeersplateaus, wijziging van parkeervakken, of het plaatsen van signalisatie, markeringen en verkeerslichten onder meer in functie van snelheidsverlaging.

De aanwijzing van deze 'MIA-infrastructuurwerken' als specifieke situatie in de zin van artikel III.19, tweede lid, 1° en 2°, van het Bestuursdecreet, wordt verantwoord door een urgente nood aan bescherming van de zwakke weggebruiker en meer en veiliger fietsinfrastructuur; *'Het aantal doden en zwaargewonden bij de fietsers stagneert sinds 2010, maar het aantal fietsslachtoffers is sindsdien gestegen. Samengevat is het zo dat het aandeel fietsers in het totaal aantal doden, zwaargewonden en verkeersslachtoffers in 2019 gestegen is naar (bijna) 1 op 3. Bij de voetgangers merken we wel een daling in het aantal doden en zwaargewonden, maar minder snel dan de globale daling. Het aantal lichtgewonden blijft bovendien status quo. Die combinatie van evoluties maakt dat we ook bij de voetgangers een stijgend aandeel zien. Je kan dus besluiten dat de zachte weggebruikers bijzondere beleidsmatige aandacht*

verdiene' (Vlaamse overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, 'Jaarlijks Rapport Verkeersveiligheid 2020', maart 2021). Er moet dus bijzondere beleidsmatige aandacht uitgaan naar een betere uitrol van zachte verkeersnetwerken en een meer veilige infrastructuur. Uit de definiëring van de MIA-infrastructuurwerken blijkt ten slotte ook dat het gaat om eerder beperkte werken (fietspaden, veiligheidsbevorderende maatregelen ten aanzien van of bij bestaande infrastructuren), met een eerder geringe ruimtelijke impact.

De doelstelling van het tijdelijke project is om, met het oog op een al dan niet bestendige organieke implementatie, informatie te verzamelen die toelaat om beleidsconclusies te trekken over de aanpak van verkeersonveilige situaties en fietsinfrastructuur, door te onderzoeken of de aangepaste werkwijze tijdens het tijdelijk project ook effectief leidt tot snellere en betere resultaten.

§ 2. JURIDISCH KADER

Artikel III.119 t.e.m. III.122 van het Bestuursdecreet ('Experimentregelgeving en regelluwe zones') omvatten een generieke regeling inzake experimentregelgeving en regelluwe zones, gebaseerd op het SERV-advies van 31 oktober 2016 "*Experimentwetgeving en regelluwe proeftuinen*". Deze algemene decretale regeling is rechtstreeks en onmiddellijk van toepassing in alle beleidssectoren, maar sluit een decretale regeling *ad hoc* of per beleidssector niet uit (Ontwerp van Bestuursdecreet, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1656/1, 212). Aangezien zo'n sectorspecifieke regeling in afwijking van het generieke kader volgens de decreetgever aanleiding geeft tot een bijzondere verantwoordingsplicht, wordt voorgesteld om binnen het generieke kader te werken.

Experimentregelgeving heeft betrekking op nieuwe regelingen die tijdens een bepaald tijdvak en voor bepaalde situaties of binnen een bepaalde regio of een bepaalde sector uitgetest worden. *Regelluwe zones* zijn situaties, ruimtes c.q. sectoren waarbinnen bestaande specifieke bepalingen tijdslang buiten werking worden gesteld of anders worden toegepast.

Het betreft hier in beide gevallen vormen van 'horizonwetgeving', zijnde wetgeving waarbij in een uitdrukkelijke eindtermijn wordt voorzien, waarbij voorafgaand aan het verstrijken van deze eindtermijn in een evaluatie van de regeling (wordt) voorzien en waarbij de regeling geheel of gedeeltelijk (kan) worden vernieuwd, doch slechts na een expliciete heroverweging op grond van deze evaluatie.

Een besluit omtrent een project binnen het kader van artikel III.119 t.e.m. III.122 van het Bestuursdecreet omvat in het dispositief het toepassingsgebied en de inhoud van het project, de tijdsduur en de voorwaarden voor eventuele verlenging of vroegtijdige beëindiging, alsook de voorwaarden en modaliteiten van een eventuele financiële tegemoetkoming bij beëindiging alsook de wijze waarop het project geëvalueerd wordt (*wie evalueert, wanneer wordt geëvalueerd, welke regels inzake advisering en transparantie gelden*). In de aanhef van het besluit van de Vlaamse Regering of in een verslag aan de Vlaamse Regering worden de motivering en de doelstellingen van het project weergegeven (Ontwerp van Bestuursdecreet, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1656/1, 215). Deze elementen worden in het besluit en in dit verslag aan de Vlaamse Regering opgevolgd.

Bij het bepalen van de inhoud van een project binnen het kader van artikel III.119 t.e.m. III.122 van het Bestuursdecreet kan afgeweken worden van bestaande wetskrachtige bepalingen. Het is daarbij mogelijk om nieuwe regels in te voeren die in beginsel decretaal moeten worden vastgesteld. In zo'n geval moet het besluit van de Vlaamse Regering decretaal worden bekrachtigd. De bepalingen van het besluit van de Vlaamse Regering die afwijkingen c.q. bijstellingen van bestaande wetskrachtige normen inhouden, moeten in het besluit worden aangewezen, geduid en gemotiveerd. Die motivering moet aangeven dat de afwijkingen c.q. bijstellingen in een redelijk verband staan met de finaliteit van het project. Een en ander kan geen betrekking hebben op:

- Bepalingen die betrekking hebben op de verweermogelijkheden en beroepsmogelijkheden;
- Bepalingen die de grondrechten van de burgers beschermen;

- Bepalingen die betrekking hebben op de veiligheid en gezondheid van de burgers;
- Bepalingen die Europese richtlijnen omzetten of Europese verordeningen uitvoeren.

De (mogelijke) afwijkingen *c.q.* bijstellingen in het kader van huidig project worden verder omschreven en geduid (bij de artikelsgewijze toelichting).

Er moet benadrukt worden dat het Bestuursdecreet weliswaar een basis legt voor het regelen van een eventuele financiële tegemoetkoming bij beëindiging van een tijdelijk project, maar deze beoogt tijdelijke projecten waarbij de Vlaamse overheid niet zélf aan het stuur zit en waarbij een beëindiging financiële gevolgen voor de initiatiefnemer kan hebben. *In casu* fungeert de Vlaamse overheid als initiatiefnemer voor het project, in samenwerking met de lokale besturen, waarbij geldt dat de beëindiging van het project principieel geen financiële repercussies met zich mee brengt.

§ 3. DOELSTELLINGEN EN MOTIVERING

Dit besluit is gebaseerd op de volgende finaliteiten en motieven:

- Het is de ambitie van de Vlaamse Regering om het aantal verkeersslachtoffers steeds verder terug te dringen en uiteindelijk tot 0 te herleiden. Die permanente verbetering van de verkeersveiligheid moet álle verkeersdeelnemers ten goede komen, maar in het bijzonder ook de kwetsbare deelnemers. In de preventieve sfeer speelt de overheid een hoofdrol door onveilige punten weg te werken en door veiliger infrastructuren voor kwetsbare deelnemers (onder meer fietsinfrastructuur) uit te rollen;
- Als verbeteringen aan de (fiets-)infrastructuur met het oog op meer verkeersveiligheid niet snel en goed (genoeg) lopen omdat de onderliggende procedures en werkwijzen (te) ingewikkeld zijn of te veel tijd vragen, dan komt het de overheid toe om te onderzoeken hoe dit beter kan en hierin initiatief te nemen;
- De overheid kan in overleg met betrokken actoren een aantal verbeterpistes ontwikkelen, maar vooraleer opnieuw al dan niet ingrijpende veranderingen door te voeren, is het een kenmerk van goed bestuur om deze pistes eerst binnen een tijdelijk kader uit te proberen. Met een goede opvolging en evaluatie kunnen de verbeterpistes immers eerst worden bijgestuurd en ontdaan van eventuele minpunten of kinderziektes;
- Het voorliggend besluit beoogt volgende experimenten (1) een alternatieve projectmethodologie gericht op maatwerk met kortere doorlooptijden voor kleine infrastructurele ingrepen rond verkeersveiligheid (2) meer *tools* voor lokale besturen omdat zij de specifieke situatie op het terrein goed kennen en dicht bij de burgers staan en zodoende sneller en gericht kunnen optreden (3) een aanpassing aan het publieke instrumentarium voor verwerving in functie van infrastructurele noden via de privaatrechtelijke techniek van de bindende derdenbeslissing, die mogelijk tot snellere, meer effectieve en billijke resultaten kan leiden.

§ 4. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 1. Deze bepaling omvat een aantal evidente definities. De term 'MIA-infrastructuurwerken' is specifiek voor dit besluit; het betreft werken in het Vlaams Gewest die betrekking hebben op de optimalisering van fietspaden(netwerken) door de verbetering van bestaande fietspaden, of door de aanleg van nieuwe fietspaden door het lokaal bestuur *c.q.* veiligheidsbevorderende maatregelen ten aanzien van bestaande gewestwegen en eventueel aansluitende gemeentewegen met een beperkte ruimtelijke impact, meer bepaald aanpassingen van kruispunten en rotondes, aanpassingen aan op- en afritten, wijzigingen in het wegbeeld zoals het aanbrengen van middenbermen, asverschuivingen, wegversmallingen of verkeersplateaus, wijziging van parkeervakken, of het plaatsen van signalisatie, markeringen en verkeerslichten.

Artikel 2. Deze bepaling omschrijft het toepassingsgebied van het tijdelijke project, dat betrekking heeft op MIA-infrastructuurwerken (zie artikel 1), die aangewezen worden als specifieke situatie, vermeld in artikel III.119, tweede lid, 1° en 2°, van het Bestuursdecreet van 7 december 2018.

Artikel 3. Deze bepaling legt de duurtijd van het tijdelijke project vast; de driejarige termijn blijft binnen de marges getrokken door het Bestuursdecreet (maximaal tien jaar). Procedures en afspraken die zijn opgestart of vastgelegd lopende het tijdelijke project, worden wel overeenkomstig de bepalingen van het besluit afgerond of afgewerkt.

Er is bewust gekozen voor een beperkte tijdsduur van drie jaar, waarbij de maximumtermijn van vijf jaar (art. III.120, tweede lid, Bestuursdecreet) niet wordt uitgeput.

In de context van deze regeling is deze termijn een redelijk minimum om analyseerbare resultaten te kunnen evalueren in de zin van artikel 10; een MIA-traject kan vertrekken vanuit interbestuurlijke afspraken zoals voorzien in artikel 5, een onteigening impliceren met toepassing van de mogelijkheden zoals voorzien in artikel 8 en planning en realisaties via een geoptimaliseerde projectmethodologie omvatten, zoals voorzien in artikel 4. In dezelfde context wordt geen vroegtijdige beëindigingsmogelijkheid voorzien, eveneens omdat de termijn van drie jaar wordt beschouwd als een redelijke doorlooptijd om een grondige evaluatie te maken.

Deze evaluatie vormt een noodzakelijk onderdeel van het tijdelijke project. Artikel 10, § 3, tweede lid, 2° schrijft verder voor dat de evaluatie eventuele aanbevelingen bevat over "de manier waarop het tijdelijke project kan worden bestendig". Enkel op basis van deze evaluatie kan een nieuw regelgevend initiatief worden genomen dat verder bouwt op de ervaringen en conclusies.

Artikel 4. Dit artikel legt een rechtsbasis voor experimenten met een alternatieve projectmethodologie in het kader van het tijdelijke project, in functie van de onder '§ 3. DOELSTELLINGEN EN MOTIVERING' geformuleerde finaliteiten, om te onderzoeken of de huidige reglementair vastgelegde projectmethodologie geoptimaliseerd of bijgesteld moet worden. Dit afwijkingsartikel heeft enkel betrekking op reglementaire aspecten en behoeft daarom geen decretale bekrachtiging. De betrokken vormen grijpen niet in op rechten van burgers, Europeesrechtelijke aspecten of de bescherming van het leefmilieu, waarbij overigens geldt dat de gediende finaliteit net betrekking heeft op het vermijden van eventuele administratieve belemmeringen voor een effectieve en efficiënte aanpak van veiligheidsissues en duurzame mobiliteit. Op deze manier wordt ruimte vrijgemaakt om voor kleine infrastructuurwerken te experimenteren met een alternatieve aanpak en werkwijze die aansluit bij de 'Design & Build' benadering. Een aannemer kan bijvoorbeeld rechtstreeks een conceptoplossing krijgen en samen met een studie bureau een uitvoeringsvoorstel uitwerken, dat na goedkeuring meteen wordt gerealiseerd. De voorwaarde dat afwijkingen steeds uitgaan van een gecoördineerde en geïntegreerde aanpak van projecten op het vlak van ontwerp, uitwerking, analyse en evaluatie blijft onverminderd gelden.

Artikel 5. Kleinschalige ingrepen op het gewestelijke wegennet kunnen in een aantal gevallen snel afgehandeld worden door de lokale besturen. In dat kader kunnen vandaag in de schoot van samenwerkingsovereenkomsten in de zin van het decreet van 26 april 2019 betreffende de basisbereikbaarheid reeds regelingen worden getroffen (met bijhorende projectmethodologie). Die mogelijkheid wordt in het kader van het tijdelijke project verruimd, mee rekening houdend met artikel 5.

Deze werkwijze wordt hierna nog verder verduidelijkt:

- Het lokaal bestuur treedt op als bouwheer, waarbij de werken na oplevering echter (via natrekking) behoren tot het gewestelijke domein. Op dat ogenblik geldt het normale aansprakelijkheidsrecht: de verwaarlozing van het wegbeheer door het Vlaams Gewest kan door de burgerlijke rechter worden gesanctioneerd op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid overeenkomstig artikel 1382 (*foutaansprakelijkheid*), 1383 (*aansprakelijkheid door onachtzaamheid*) en 1384, eerste lid, (*aansprakelijkheid voor zaken*) B.W.; de lokale besturen kunnen aansprakelijk zijn ingevolge artikel 135, § 2, N.Gem.W. dat de lokale besturen de algemene verplichting oplegt om in te staan voor de veiligheid van alle openbare wegen op haar grondgebied, met uitzondering van de autosnelwegen.

- De logica dicteert dat lokale besturen die belast worden met werken ten bate van het gewestelijk domein moeten kunnen beschikken over de mogelijkheid om te onteigenen ten bate van deze werken, hetgeen vandaag - minstens in een bepaalde lezing - niet gevat is door artikel 7, derde lid, van het Vlaams Ontheigeningsdecreet, zijnde de habilitatiegrond voor lokale besturen om te onteigenen om over te gaan tot onteigening voor infrastructuur van *gemeentelijk* belang. Daarom is voorzien in de regel dat de betrokken werken voor de toepassing van dat artikel 7, derde lid, beschouwd worden als zijnde gemeentelijke projecten. Daarbij past het om te onderstrepen dat het hier (enkel) gaat om een habilitatiegrond, die de lokale besturen niet ontslaat van de verplichting om de *noodzaak* van de onteigening inzichtelijk te maken. Deze regeling dient decretaal te worden bekrachtigd, echter, aangezien sowieso op gewestelijk niveau kan worden onteigend ten behoeve van wegenis, grijpt zij niet in op rechten van burgers, Europeesrechtelijke aspecten of de bescherming van het leefmilieu, nu de waarborgen van artikel 16 van de Grondwet en het Vlaams Ontheigeningsdecreet bij onteigeningen op alle niveaus van toepassing zijn.
- De gelijkstelling met gemeentelijke projecten, vermeld in het vorige streepje, geldt ook voor de toepassing van de omgevingsrechtelijke bevoegdheidsverdeling tussen het college van burgemeester en schepenen, de deputatie en de Vlaamse overheid. Omwille van de rechtszekerheid wordt uitdrukkelijk gesteld dat projecten van lokale besturen die op grond van artikel 5 (mee) betrekking hebben op gewestwegen, beschouwd moeten worden als gemeentelijke projecten die in eerste bestuurlijke aanleg op gemeentelijk niveau worden beslist. Deze regeling dient mee het voorwerp uit te maken van voormelde decretale bekrachtiging, doch raakt niet aan de bescherming van burgers en leefmilieu, nu de decretale behoorlijkeheidsregels inzake het omgevingsrecht op de drie bestuursniveaus gelden.

Artikel 6. Deze bepaling regelt dat de Vlaamse Regering door lokale besturen belast kan worden met de onteigeningen die noodzakelijk zijn voor de (her)aanleg of bijsturing van gemeentelijke infrastructuur die mee deel uitmaakt van MIA-infrastructuurwerken (bv. een gemeentelijk fietspad dat aansluit op een in het kader van het MIA-project te herzien rond punt op een gewestweg). Deze regeling dient decretaal te worden bekrachtigd, waarbij echter geldt dat de waarborgen van artikel 16 van de Grondwet en het Vlaams Ontheigeningsdecreet bij onteigeningen sowieso op alle bestuursniveaus van toepassing zijn.

De gelijkstelling met gewestelijke projecten geldt ook voor de toepassing van de omgevingsrechtelijke bevoegdheidsverdeling tussen het college van burgemeester en schepenen, de deputatie en de Vlaamse overheid. Omwille van de rechtszekerheid wordt uitdrukkelijk gesteld dat deze werken beschouwd moeten worden als gewestelijke projecten die in eerste bestuurlijke aanleg door de Vlaamse Regering worden beslist. Deze regeling dient mee het voorwerp uit te maken van voormelde decretale bekrachtiging, doch raakt niet aan de bescherming van burgers en leefmilieu, nu de decretale behoorlijkeheidsregels inzake het omgevingsrecht op de drie bestuursniveaus gelden.

Artikel 7. Openbare wegen worden in functie van de verantwoordelijkheid voor het beheer ervan ingedeeld in grote wegen (autosnelwegen en gewestwegen), beheerd door het Gewest (via het Agentschap Wegen en Verkeer), en gemeentewegen. Het beheer van de openbare wegen heeft betrekking op alles wat nodig is voor of bij kan dragen tot het onderhoud, de vrijwaring van de toegankelijkheid als de verbetering van de wegen. Om zijn beheerstaken correct te kunnen uitvoeren kan de wegbeheerder alle nodige of nuttige onderhouds- en herstellingswerken uitvoeren. Daaronder vallen bijvoorbeeld het herstel van het wegdek, het snoeien van overhangende takken, het garanderen van een adequate waterhuishouding en het herstellen van wegzakkende bermen. In een aantal gevallen is het denkbaar dat de verdeling tussen beheersbevoegdheden geheel of gedeeltelijk kan worden doorbroken in functie van de noodwendigheden van de plek of van de configuratie. Bijvoorbeeld kan het acceptabel zijn dat een gewestweg die door een woonkern loopt door de gemeente beheerd wordt (zonder dat sprake moet zijn van een overdracht van de wegenis naar het lokale niveau) of dat de gemeente beheerstaken opneemt op punten waar gewestelijke en gemeentelijke wegenis sterk verweven zijn. In dat kader kunnen vandaag in de schoot van samenwerkingsovereenkomsten in de zin van het decreet van 26 april 2019 betreffende de

basisbereikbaarheid reeds regelingen worden getroffen. Die 'doorleg'-mogelijkheid wordt in het kader van het tijdelijke project verruimd, mee rekening houdend met artikel 5. Die verruiming komt er op neer dat lokale besturen belast kunnen worden met beheerstaken in het kader van afspraken over de realisatie of de exploitatie van MIA-infrastructuurwerken.

Artikel 8 en 9. Situering. Het Vlaams Regeerakkoord 2019-'14 stelt onder 'Mobiliteit en Openbare Werken, 1.1. Investeringsbeleid' als volgt: "*Ook de procedures inzake grondverwerving en onteigening worden verbeterd om er onder meer voor te zorgen dat er sneller knopen worden doorgemaakt. Te vaak komen broodnodige investeringen in verkeersveiligheid en fietsinfrastructuur immers niet tot realisatie wegens aanslepende procedures of door te trage grondverwerving.*"

Het Vlaams Onteigeningsdecreet bestaat uit een bestuurlijke en een gerechtelijke fase. Voor elke onteigening – tenzij tussentijds een akkoord getroffen wordt ('verwerving in der minne ten algemene nutte') – is dus het optreden van het bestuur en het gerecht vereist. Het bestuur beoordeelt discretionair het nut van de beoogde werken of handelingen, regelt de wijze waarop ze moeten worden uitgevoerd en decreeteert de nodig gebleken onteigening. Aan de rechterlijke macht behoort de taak om de interne en externe wettigheid van het onteigeningsbesluit na te gaan en om de concrete gevolgen uit het onteigeningsbesluit te halen. In de gerechtelijke fase zit een bijzondere regeling, in die zin dat de vrederechter zich éérst uitspreekt over de wettigheid van de onteigening, vervolgens over de provisionele vergoeding en tot slot over de definitieve vergoeding. Eens de provisionele vergoeding gestort is in de Deposito- en Consignatiekas, kan de onteigenende overheid het goed in bezit nemen. De verdere procedure focust zich dan op de hoogte van de definitieve vergoeding, tenzij het eerste vonnis (over de wettigheid van de onteigening) in graad van hoger beroep wordt bestreden (bij de rechtbank van eerste aanleg).

Om die reden is het wenselijk om in aanvulling op de bestaande onteigeningsregelgeving te onderzoeken of de figuur van de 'bindende derdenbeslissing' – die ogenblikkelijk kan worden ingezet, van bij de start van de bestuurlijke fase – geen soelaas kan bieden.

Deze figuur van de bindende derdenbeslissing houdt in dat geschilpartijen een beroep doen op een derde of een college van derden om hun geschil zonder geding te beëindigen. Via een vaststellingsovereenkomst in de zin van artikel 2044 (oud) B.W. verzoeken de partijen een derde of een college van derden om hun onderlinge verhouding op een bindende en onherroepelijke wijze geheel of gedeeltelijk te regelen en hun dispuut (met een louter marginaal toetsingsrecht van de rechter) definitief op te lossen. Er zijn *legio* toepassingen van deze mogelijkheid, waarbij de bindende medische beslissing in het verzekeringsrecht (ter bepaling van de graad van arbeidsongeschiktheid) een grote bekendheid geniet.

Concreet wordt bepaald dat onteigenaar en onteigende kunnen overeenkomen om de onteigeningsvergoeding overeenkomstig artikel 16 Gw. te laten vaststellen door een 'college', bestaande uit een landmeter-expert *c.q.* een personeelslid van de afdeling Vastgoedtransacties aangesteld door de onteigenaar, een landmeter-expert aangesteld door de onteigende, en een door beide landmeters aangestelde bemiddelaar.

Dergelijk procedé kan leiden tot een snelle vaststelling van de vergoeding en een snelle uitbetaling ervan, wat zowel voor de overheid als voor de betrokken burger(s) voordelig is. De eenvoudige en informele procedure kan daarenboven leiden tot draagvlakcreatie.

Het is een evidentie dat de voorgestelde regeling ook buiten het verband van een onteigening kan worden overwogen. Meer nog, mogelijk kunnen onteigeningsdossiers vermeden worden middels zo'n regeling.

Juridische mogelijkheid. Aangezien de bindende derdenbeslissing een modaliteit van of een variatie op de figuur van de dading vormt, geldt dat overheden de macht hebben om te participeren aan dergelijke regelingen. Een bevestiging dat overheden tot dading en dus tot een vorm van bindende derdenbeslissing kunnen overgaan, blijkt uit artikel 2045, derde lid, (oud) B.W. dat aangeeft dat "de gemeenten en de openbare instellingen geen dading kunnen aangaan dan met de machtiging voorgeschreven bij artikel 49 van de organieke wet van 10

maart 1925 op de openbare onderstand." Bedoeld bijzonder toezicht is evenwel afgeschaft sinds de invoering van de Nieuwe Gemeentewet,¹. In de voorbereidende debatten is aangegeven dat de vervanging van het bijzonder door het algemeen toezicht geen afbreuk doet aan de mogelijkheid om vaststellingsovereenkomsten te sluiten.²

Evident kan daarbij niet worden ingegrepen op de vereisten van artikel 16 Gw. De in het kader van een bindende derdenbeslissing vast te stellen schadeloosstelling zal moeten beantwoorden aan de grondwettelijke criteria, wat inhoudt dat zij in beginsel geldelijk moet zijn, voorafgaandelijk moet zijn gestort en billijk moet zijn. De onteigeningsvergoeding is immers niet de geobjectiveerde prijs van het onteigende goed, maar een vergoeding bestemd om de schade te herstellen die voor de eigenaar uit de onteigening ontstaat.

Rechterlijk toezicht. Het eerder vermelde marginale rechterlijke toezicht houdt in dat als een partij niet akkoord gaat met een bindende derdenbeslissing, de gewone rechter kan worden verzocht om de bindende derdenbeslissing ongeldig te verklaren, doch slechts voor zover deze kennelijk onredelijk is, niet volledig is, grove materiële fouten bevat of tot stand gekomen is met miskennis van de vaststellingsovereenkomst. De partij die de onverbindendverklaring vraagt, draagt de (belangrijke) bewijslast.

Aangezien de vrederechter belast is met het contentieus inzake onteigeningen in ruime zin, is het in het kader van een leesbare procesorganisatie wenselijk om deze te belasten met voormeld toezicht. Aangezien het zwaartepunt van de geregelde aangelegenheid berust bij het Vlaamse Gewest (vanuit de bevoegdheid inzake het wegenrecht en het daarmee verbonden onteigeningsrecht) en gegeven de principiële bevoegdheid van de vrederechter inzake onteigeningen in ruime zin, is de weerslag op het justitiële domein (principiële federale bevoegdheden) slechts marginaal, zodanig dat hier verwezen kan worden naar de impliciete bevoegdheden als vermeld in artikel 10 B.W.H.I. Deze toewijzing aan het vredegerecht is uit haar aard een decretale bevoegdheid, die dan ook bij decreet zal moeten worden bekrachtigd. Gegeven de principiële rol van de vrederechter bij onteigeningen, hetgeen de deskundigheid waarborgt, grijpt deze regeling niet in op rechten van burgers, Europeesrechtelijke aspecten of de bescherming van het leefmilieu.

Toetsing aan de rechtsbescherming geboden door het Vlaams Onteigeningsdecreet. De voorgestelde regeling betreft (enkel) de bepaling van de vergoeding voor het verwerven van grondstukken of -stroken in de context van een gewone onderhandeling of van een onderhandeling binnen de bestuurlijke of gerechtelijke fase van een onteigeningsprocedure.

Alle decretale garanties die de wettigheid van een onteigening onderbouwen en waarborgen, blijven integraal overeind: zowel de behoorlijkheidseisen in de bestuurlijke fase als de gerechtelijke rechtsbescherming in de gerechtelijke fase.

Zo wordt het vaststellen en controleren van de legitimiteit van de onteigening geenszins aan de vrederechter onttrokken.

Het is enkel zo dat in de 'vrije ruimte' die tussen partijen geldt bij het vaststellen van de vergoeding plaats gemaakt wordt voor de figuur van de bindende derdenbeslissing.

Op geen enkele wijze geldt dus dat de voorgestelde regeling inhoudt dat de betrokken eigenaar onttrokken wordt aan de rechtsbescherming geboden door het Vlaams Onteigeningsdecreet.

In het geval beide partijen daarmee instemmen (door middel van een vaststellingsovereenkomst), wordt het bepalen van de vergoeding echter geprofessionaliseerd middels een college van experts dat op de nodige draagkracht zal kunnen rekenen.

¹ S. FAZIO, "Les contrats de transactions par les communes", *Réponses*, nr. 24, 2008, 9.

² P. LEWALLE, *Contentieux administratif*, Brussel, Larcier, 2002, 197, nr. 180.

Die bepaling van de vergoeding wordt evenmin geheel onttrokken aan het toezicht van de rechter: hierboven is reeds gesteld dat een derdenbeslissing die kennelijk onredelijk is, niet volledig is, grove materiële fouten bevat of tot stand gekomen is met miskenning van de vaststellingsovereenkomst, onverbindend kan worden verklaard door de vrederechter (die belast is met het contentieux inzake onteigeningen in ruime zin).

Bij wijze van conclusie kan worden gesteld dat de gebruikelijke bestuurlijke en rechterlijke waarborgen overeind blijven, en dat de figuur van de derdenbeslissing aanvullend kan leiden tot een professionele en draagkrachtige bepaling van de vergoeding, als de partijen omtrent zo'n regeling overeenkomen.

Artikel 10. Deze regeling voorziet in een opvolging en evaluatie van het tijdelijke project, met inbreng van - wetenschappelijke - expertise.

Artikel 11. Deze regeling bepaalt de inwerkingtreding en geeft ook aan welke regelingen decretaal bekrachtigd moeten worden om uitwerking te kunnen hebben.

Artikel 12. Dit artikel belast de bevoegde minister met de uitvoering van het besluit.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Mobiliteit en Openbare Werken,

Lydia PEETERS